

Fotografia de Martin Sanchez en Unsplash.

FENÒMENS DE LA NOSTRA CONTEMPORANEÏTAT: ŽIŽEK I LA COVID-19

Martí Òdena Trujillo
Universitat de Barcelona

L'activitat filosòfica de Slavoj Žižek en el llibret *Pandèmia: la Covid-19 trasbalsa el món*, ens evoca les extravagants genialitats del món d'*El món d'en Beakman*. Tots dos apareixen en escena amb el histrionisme juganer i provocador del Dionís entremaliat, i alhora amb la destresa i la solvència d'un intel·lectual amb recursos. Si en Beakman agafava un estri domèstic per dur a terme un experiment sobre l'efecte de la força centrípeta i fascinava a l'audiència, Žižek pren de l'evangeli de Joan una cita per sorprendre el lector amb la idea que la pandèmia ha capgirat l'expressió de la solidaritat: *l'amor cap als altres es demostra aïllant-te d'ells*.

El llenguatge informal i directe del filòsof eslovè mai és gratuït, en tot moment cerca desvetllar el lector de l'atordiment per posar-lo ràpidament en situació. És així, que escriu: *el virus com un element minúscul que cerca reduplicar-se en un mecanisme estúpid, passant de gola a gola. L'ésser més ínfim de la societat ha provocat un trasbals*. En el moment d'analitzar el paisatge trasbalsat que ens ha deixat la pandèmia, Žižek argumenta que reduir la solució del problema pandèmic a la responsabilitat individual és un gest que en comptes de solucionar-lo, l'encobreix. Adoptant aquesta posició, per una banda, salva amb agilitat l'Escil·la de

la moral cívica, que posa el pes de la pandèmia en l'individu i l'examen sever dels comportaments socials, i per l'altra, evita la Caribdis de les teories de la conspiració, que ho relaciona gairebé tot amb la planificació minuciosa d'un grup relativament petit d'individus immensament rics i poderosos.

I ja som dins el tema per excel·lència de Žižek: la crítica a l'economia capitalista. En aquest punt del trajecte podria començar el tedi del discurs refregit o bé una avassalladora allau de pensaments més o menys unilaterals i feixucs, però no és així, enraona desimbolt. Žižek posa a cavalcar una reflexió de ritme lleuger i enfocaments ben perfilats. En cap moment s'esforça en analitzar allò que acaba de presentar al lector, simplement ho glossa en una breu reflexió, perquè en l'habilitat per seleccionar l'anècdota, el retall cultural o l'episodi polític i la destresa per endinsar-s'hi per un angle peculiar que n'extregui un missatge esclaridor i de gran abast, ja hi ha resumit tot l'anàlisi que un altre pensador hauria fet en dues pàgines. Aquesta fina habilitat, que en l'actualitat comparteix amb Giorgio Agamben, converteix aquest llibret en un punt de partida idoni per pensar molts fenòmens de la nostra contemporaneïtat.

Així, entre apreciacions eloqüents i acudits filosòfics, Žižek es dedica a identificar paradoxes, definir aspectes rellevants i fer observacions diverses que son inseparables als nostres temps. Per exemple, assenjala la paradoxa que el control social que permet a la Xina apaivagar els contagis és el mateix que silencia a en Li Wenliang, el científic que la va descobrir. I, en relació a aquest assumpte, assenjala que si la gestió de la dictadura xinesa és un èxit en comparació amb les democràcies occidentals, quin destí espera a aquests últimes? Però també observa que en el camp polític els conservadors han pogut fer maniobres progressistes perquè no eren percebuts com una amenaça, com és el cas de De Gaulle pel que fa a la independència d'Algèria. I, puntualment deixa caure aforismes que amenacen en despertar el lector independentista de la còmoda lectura: *la marca de pertinença a un país és avergonyir-te'n d'ell*.

Žižek, la superestrella mundial de la Filosofia, no es conforma a signar aquest trajecte fecund, encara ens planteja l'existència de dues realitats últimes i contradictòries, que s'eixamplen en paral·lel i que no entren en conflicte, ens referim a l'oposició de la barbàrie de la privatització amb el col·lectivisme de la civilització. En el primer terme, la cruesa capitalista, immersa en una llarga i profunda crisi, però dirigida per unes elits astutes, encamina el món cap a formes socials i polítiques cada cop més robustes de signe medievalitzant. En el segon, les situacions de crisi econòmica comporten el que anomena el comunisme del desastre, és

Fotografia de Slavoj Žižek.

a dir, la introducció necessària de mesures socialistes, com van ser la nacionalització temporal del ferrocarril per part de Boris Johnson, la renda universal garantida o ara el topall del preu del gas per part d'Espanya i Portugal. El resultat provisional, cada cop més manifest en el nostre dia a dia, és el progressiu enfortiment dels Estats destinats a complir una doble funció: la protecció de les oligarquies per mitjà del domini digital sobre la ciutadana i la salvaguarda de la viabilitat del sistema capitalista a través de la intervenció socialista de l'economia.

En els darrers compassos del llibret la velocitat de creuer en la que navegava Žižek es relaxa. Tot parlant de Lacan i la seva distinció entre la *realitat* i el *real* baixa el to i proporciona al lector un consell més propi de la psicologia d'autoajuda que d'un dinamitador de consciències petitburgeses com és ell, llegim-ho: *no és el moment de cercar cap mena d'autenticitat espiritual. És el moment d'identificar-te amb el símptoma per a estabilitzar la vida quotidiana amb rituals, fórmules, peculiaritats, etc.*

BIBLIOGRAFIA

ŽIŽEK, S. (2000). *Pandèmia: la covid-19 trasbalsa el món*. Barcelona: Anagrama.